

اسناد و مدارك علمي

هدف ما از تدوین این بخش معرفی مدارك و اسنادیست که بصورت گزارشهای ویژه (منوگراف) از طرف سازمانهای مختلف منتشر میشود در حوزه تخصصی نامه پژوهشگده، یعنی مسائل علوم انسانی، علوم اجتماعی و علوم ارتباطی قرار دارند. اطلاعاتی که در مورد هر یک از این گزارشها در این صفحات ارائه میشود در نهایت اختصار خواهد بود و در حقیقت وسیلهی برای هدایت علاقه‌مندان به مطالعه گزارش اصلی باید تلقی شود.

تقاضای ما از کلیه محققان و نیز مسئولین سازمانهای مختلف علمی و اجرایی که دارای انتشارات علمی هستند اینست که نمونهی از این گزارشها را برای معرفی در این بخش به دفتر نامه پژوهشگده ارسال دارند.

پهلوان، چنگیز. درباره مؤسسات پژوهشهای اجتماعی ایران، پژوهشگده علوم ارتباطی و توسعه ایران، اسفندماه ۱۳۵۸، ۲۴۹ صفحه.

این گزارش به بررسی موقعیت و فعالیتهای مؤسسات پژوهشهای اجتماعی ایران می پردازد و رهنمودهایی در جهت کار آینده این مؤسسات مطرح می سازد. گزارش شامل دو قسمت عمده است: در قسمت اول سابقه کار و نارسائیهای مؤسسات مزبور مورد بررسی قرار می گیرد و علل ضعف پژوهشهای اجتماعی ایران، در زمینه نظریه پردازی علمی به بحث گذاشته می شود. در همین قسمت نگاهی به سیاستهای گذشته در حوزه آموزش عالی و پژوهشهای اجتماعی می افکند و بخشی را به بحران علم بطور کلی اختصاص می دهد. در بخش مستقلی مقام و موقعیت پژوهشگر مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد و تاکید میشود که وجود یک مؤسسه پژوهشی یا به بیان دیگر افت و خیز آن به وجود پژوهشگران ارزنده و شایسته بستگی دارد.

بخش پایانی قسمت اول شامل زمینه‌هایی برای کار مؤسسات تحقیقات اجتماعی در

ایران است که چهارده مورد را در بر میگیرد. قسمت دوم به معرفی یکایک مؤسسات پژوهشی مورد نظر میپردازد و اطلاعات جامعی از وضع فعالیتهای این مؤسسات از آغاز تا سال ۱۳۵۸ بدست می‌دهد. این بخش با وجود دشواریهای بسیار بر سر راه گردآوری اطلاعات در ایران علاوه بر آنکه شناسنامه‌یی از این مؤسسات را عرضه می‌دارد، بصورت کتابنامه، انتشارات آنها نیز در آمده است.

محقق در پیشگفتار متذکر شده است که گزارش حاضر تنها به برخی از مسائل پرداخته است و آنرا باید به عنوان بخشی از بررسی وسیعتری دانست که به مسائل آموزش عالی و پژوهش اجتماعی توجه دارد. از اینرو، مسائل مطرح شده در قسمت اول هنگامیکه در گزارش جامعی که در دست تهیه است، جای گیرند، مقام و معنی درست خود را می‌یابند.

خوش نشینان سیستان، بخش تحقیقات روستائی مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، شهریور ۱۳۵۸، ۱۰۳ صفحه.

خوش نشینان گروهی از جمعیت روستائی ایران را تشکیل می‌دهند که از طریق اشتغال به فعالیت‌های غیر زراعی روزگاری گذرانند. نسبت این گروه از جمعیت روستائی در مناطق مختلف ایران متفاوت است و از ۲۰ تا ۳۰ درصد کل جمعیت روستائی نوسان دارد. هر چند این قشر از جمعیت روستائی از گروه‌های شغلی گوناگونی تشکیل می‌شوند که برخی از آنها از جمله "سوداگران روستائی" از موقعیت اقتصادی و اجتماعی ممتازی در جامعه برخوردار هستند و در آمد آنها از قشر زارعان بیشتر است، لکن اکثریت آنها از محروم‌ترین و آسیب پذیرترین گروههای اجتماعی جامعه روستائی می‌باشند.

این گزارش نتیجه پژوهشی است که سالها پیش بوسیله محققان گروه تحقیقات روستائی انجام گرفته و در سال ۱۳۵۸ انتشار یافته است. رئوس مسائلی که در این بررسی مورد توجه بوده در ۴ بخش بشرح زیر تنظیم گردیده است:

بخش اول تحت عنوان شناسائی کلی منطقه است که ضمن بیان کلیاتی از اوضاع و احوال جغرافیائی، ساخت اجتماعی روستائی منطقه، سیستان و بدینال آن سازمانها و تأسیسات اجتماعی مورد بررسی قرار می‌گیرد. بخش دوم به ویژگیهای اجتماعی جامعه اختصاص دارد که ابتدا از ساخت جمعیت و تحرکات جغرافیائی و اجتماعی سخن می‌رود و در پایان خانواده و مسکن مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بخش سوم مربوط به ساخت اقتصادی است که ریشه‌های مختلف زراعت، دامداری، باغداری، صنایع دستی، اعتبارات، هزینه‌ها، درآمدها بحث شده است و بالاخره در

بخش چهارم انگیزه‌ها، گرایشها و آرزوهای روستائیان در زمینه شغل آینده فرزندان تحلیل شده است. کلیه مسائل یاد شده در میان دو قشر اجتماعی روستائیان - زارعان و خوش‌نشینان - مورد مقایسه قرار گرفته است.

این گزارش برای برنامه‌ریزان، پژوهندگان، استادان، دانشجویان و افراد علاقمند به مسائل روستایی سودمند است.

افلاطونی، هما، هدایت، محمود، ایس، تری. خانواده و رسانه‌های همگانی، پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران، تهران، خردادماه ۱۳۵۹، ۱۰۰ صفحه. این گزارش حاوی نتایج تحقیقی است که در تابستان سال ۱۳۵۷ در شهر تهران صورت گرفت و به علت اوضاع خاص سیاسی استخراج و تجزیه و تحلیل اطلاعات مدتی به تعویق افتاد.

هدف از این بررسی شناخت نقش رسانه‌های همگانی در بین خانوار برای گروههای مختلف سنی است و بازگوکننده آنست که گرایشهای این عده نسبت به پدیده‌های اجتماعی چیست. در این بررسی همچنین سعی شده است که نقش عواملی مانند مذهب، سواد، سن، جنسیت و طبقه و قشر اجتماعی در میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی تعیین شود. این گزارش در شش فصل تهیه شده است: فصل اول، روش و مراحل بررسی و شاخصها. فصل دوم، بررسی مقدماتی - سئوالات پرسشنامه که خود حاوی ۸ بخش در مورد زیر است:

مشخصات فردی، تحصیلات و شغل، وضع خانوادگی، وضع مسکن، نظر خواهی مذهبی، سرگرمیهای ایام فراغت و استفاده از رسانه‌ها، نظر خواهی نسبت به سالمندان و نظر خواهی فردی از سالمندان.

فصل سوم عوامل محل تولد، وضع تاهل، سواد، شغل، طبقه اجتماعی و گرایشهای مذهبی است که به تفکیک سن و جنس مورد بررسی قرار می‌گیرد. فصل چهارم، میزان استفاده از رسانه‌های همگانی نسبت به عوامل سن، جنس، مذهب، درجه تحصیلات، طبقه اجتماعی، محل سکونت، محل تولد، موقعیت زناشویی، شغل و سرانجام نوع فامیل و بعد خانوار مورد بررسی قرار می‌گیرد. فصل پنجم، میزان استفاده از انواع رسانه‌های همگانی چون رادیو، تلویزیون، روزنامه، کتاب، سینما، نوار کاست را مورد بررسی قرار می‌دهد. فصل آخر نیز به نتیجه‌گیری و خلاصه گزارش اختصاص دارد.

بهلولی ماکوئی، پریچهر، پژوهشی در آمارتعمان نشینی و ارائه یک مدل رفاهی مسکن (کوی گیشا)،

بخش جامعه‌شناسی (مطالعات شهری) مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی و تعاون دانشگاه تهران، شماره ۸۳، اسفندماه ۱۳۵۶، ۷۱ صفحه.

مسئله - مسکن یکی از مسائل اساسی جامعه ماست، این مسئله بویژه بر اثر رواج آپارتمان نشینی دارای اهمیت زیادی است. از آنجا که آپارتمان نشینی هنوز با عادات و رسوم و بسیاری از ویژگی‌های فرهنگی جامعه ماسازگار نشده است، از لحاظ اجتماعی مسأله را مطرح می‌کند که قابل مطالعه است.

این بررسی که باروش نمونه‌گیری در جامعه کوی کیشا انجام رسیده است تا حد زیادی مسئله آپارتمان نشینی، برخورد مردم با این پدیده اجتماعی و دشواریهایی که پس از سکونت در آپارتمان برای آنها پیش آمده است روشن میکند. در این بررسی محقق استدا به شرح موضوع هدف و روش تحقیق، تعاریف و سابقه آپارتمان نشینی می‌پردازد، بدنبال آن مسأله از قبیل: شناسائی کلی کوی کیشا، ویژگی‌های اجتماعی - اقتصادی ساکنان این کوی نظیر خاستگاه اجتماعی، تحرک اجتماعی، خصوصیات اجتماعی سران خانواده‌ها و همسران آنها، خانواده، مذهب، درآمد، و خصوصیات محل سکونت نظیر: نحوه تصرف خانه، میزان اجاره و بهای آپارتمان‌ها مورد پژوهش فرار می‌گیرد.

مهرداد، هرمز. فرهنگ سیاسی و گروه‌های رهبری: مورد احزاب سیاسی ایران. پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران، بهمن ماه ۱۳۵۸، ۴۵۸ صفحه.

در این تحقیق اثر فرهنگ سیاسی (استایل و گرایشهای سیاسی مشترک جامعه) بر رفتار سیاسی مورد مطالعه قرار گرفته و کوشش شده که نشان داده شود چگونه در محیط سیاسی ایران فراگرد حل و فصل مسائل مورد اختلاف بین گروه‌های رهبری غالباً "به سنست‌های سیاسی و تنبختنا" به سلطه یک گروه بر گروه‌های دیگر منجر می‌شود. توجهی جنبین پدیده‌سی را می‌توان فقدان بده و بستان و سازش در قاموس فرهنگ سیاسی ایران تعسیر کرد.

این تحقیق شامل دو بخش محزاست: بخش اول، بر اساس مصاحبه تنظیم شده و شامل ۷۴۰ مصاحبه با برکزیدگان سیاسی و افراد معمولی است که بین سالهای ۶ - ۱۳۵۵ صورت گرفته است و هدف از انجام آن بیی بردن به گرایشهای سیاسی و فرهنگی مصاحبه شوندگان در سطح کشور بوده است. بخش دوم، جنبه تاریخی دارد و بر اساس مورد شناسی استوار است. در این قسمت، کنش - واکنش گروه‌های رهبری سیاسی بین سالهای ۱۳۰۱ - ۱۲۹۰، ۱۲۳۳ - ۱۲۲۲، ۱۹۵۵ - ۱۹۴۳ و از ۵۸ - ۱۳۵۵ مورد بررسی فرار گرفته و سعی شده نشان داده شود که چگونه نوع برخوردهای سیاسی بین گروه‌های رهبری برای حل و فصل مشکلات مملکتی به سنست‌های سیاسی منجر شده است. این بررسی

جمعا" شامل ۹ فصل است که ۳ فصل آن مربوط به بخش اول و ۶ فصل دیگر مربوط به بخش دوم است (اصل متن به زبان انگلیسی است) .

اسدی ، علی . برزوئی ، شهین . بررسی نظرات مردم نسبت به برنامه مناظره تلویزیونی آقای بنی‌صدر و نمایندگان چریکهای فدائی خلق . گزارشی از یک نظرخواهی در تهران ، پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران ، خردادماه ۱۳۵۹ ، ۷۶ صفحه .

گزارشی ست در ۳ بخش درباره دیدگاههای تماشاگران برنامه مناظره تلویزیونی که در ۱۲ اسفند ماه ۱۳۵۸ از تلویزیون پخش شده است .

عنوان بخش اول ، ویژگیهای جامعه آماری را توضیح می‌دهد که شامل توزیع جنس ، سن ، تحصیلات و شغل در جامعه آماری و همچنین مقایسه آنها با کل جامعه شهر تهران می‌باشد . بخش دوم به تجزیه و تحلیل داده های آماری و به طور کلی بررسی پاسخ های تماشاگران پرداخته است .

بخش سوم حاوی نتایج و خلاصه گزارش است . در این قسمت واکش افراد دونا کون یا نعل سن و تحصیلات متفاوت نسبت به گروههای شرکت کننده در مناظره شان داده شده است .

میرآفتابی ، مرتضی . جهان بناده ، خسرو . شناسنامه مطبوعات بعد از انقلاب ایران ، پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران ، شهریور ماه ۱۳۵۹ ، ۴۲۲ صفحه .

شناسنامه مطبوعات بعد از انقلاب ایران عنوان یک بررسی ست درباره مطبوعات پس از انقلاب . مولفین سعی کرده اند شناسنامه ای برای مطبوعات بعد از انقلاب ایران تدوین کنند و در آن ویژگیهای مطبوعات پس از انقلاب را مورد دقت قرار دهند . در مقدمه این بررسی این موارد از مطبوعات مورد مذاقه قرار گرفته است :

مطبوعات سیاست کرای ، مطبوعات چون وسیله تبلیغاتی ، کثرت انتشارات پس از انقلاب . زبان مطبوعات ، نام های روزنامه ها و مجله ها ، گرایش های مطبوعاتی مذهبی ، شکل و عرم ، ماهیم نو در مطبوعات ، ارگان ها ، نشریات جمعیت ها و کانون ها ، نشریات به زبانهای دیگر . در این بررسی برای هر نشریه که پس از انقلاب منتشر شده است شناسنامه ای تهیه نده که این شناسنامه در پی این ستانها و مختصات بوده است :

نام نشریه ، نوع نشریه ، قطع ، زبان ، صفحات ، نویسنده ، تاریخ اولین شماره ، تاریخ آخرین شماره ، انتشار آن ادامه دارد یا نه ، قیمت ، صاحب امتیاز ، مدیر مسئول ، سردبیر ، وابستگی ، مضمون ، ادبولوجی ، رسمی ، غیر رسمی ، تعداد پیرسل ، چاپخانه ، محل انتشار ، آدرس ، تلغ و همکاران نویسنده . مؤلفین اضافه کرده اند که در مرحله دوم

کوشش بر آن خواهد شد که اطلاعات بیشتری در باره، فضای ویژه، مطبوعاتی این دوره و همچنین اطلاعاتی در باره، هر نشریه داده شود، یعنی به آرمان و محتوا و کیفیت های نشریه پرداخته شود تا شناخت بیشتری از این نشریات به دست آید.

علی اکبر نیک خلق

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی